Ovo bi moglo funkcionirati u praksi, no funkcionira li u teoriji?

politika/umjetnost/istraživanje – ulančavanje *Geheimagentur*

Ideja za sastavljanje teksta:
pisati preko poimanja prakse grupe *Geheimagentur* te potom riječ 'praksa' pretraživačem zamijeniti riječju 'teorija'.

Pepeo pepelu

Barrikade 06

I. "Mi smo teorija, vi ste praksa"...

...proglašava gospoda za govornicom na samom početku showa o teoriji i praksi spaljivanja novca - "Pepeo pepelu". Na ulazu su svi gledatelji dobili novčanicu od 10 eura na kojoj je bila otisnuta riječ 'pepeo'. Slijedi sedam teza o praksi spaljivanja novca u religiji, politici, umjetnosti i gospodarstvu. Tolliko o teoriji. Nakon svake teze gledatelji odlučuju: Hoće li tih 10 eura staviti u džep ili će pristupiti neobičnoj škrinji na pozornici te ih javno spaliti?

Geheimagentur dijeli honorar koji su dobili za ovaj nastup i odlučuje se protiv opcije da sami spale novac. Na ovaj način show postaje prostor propitivanja u kojem mnogi mogu okušati gestu spaljivanja novca u njemu različitim fasetama: kao ritualni, umjetnički, ekonomski, politički akt. Postoji li protuz iz spaljivanja novca kao sljepe ulice radikalno ljevičarske akcije u drugu, kompleksniju praksu? Iz negacije ekonomije u logiku darivanja?

Prolazi, koji vode iz *corsokaka* prepletanja ljevičarske teorije i prakse, predmetom su istraživanja grupe *Geheimagentur*; radi se o malim taktičkim pomacima koji dopuštaju da se komunikacijska gerila promišlja korak dalje – pa i tamo gdje je nevidljiva, nedopuštena.

II. Bijeg iz teorije

Teško je formulirati teoriju *Geheimagentur*, jer *Geheimagentur* počinje kao bijeg iz teorije i njenog kritičkog nasilja. Naći se na treningu performansa pod nazivom "Agencija za istraživanje akcija" – to znači prenijeti instrukciju u javni prostor: bez pritiska za originalnošću i prije svega mogućnost da se neka zajednička praksa bez pitanja stavi pred teoriju, praksa koja u javnom prostoru uvijek nalazi slučajne suborce i gledatelje preko plota, neočekivane saveze. Međutim: što je veća bila "Agencija za istraživanje akcija", to je jači bio pritisak da se identificira analizama i programima, da se ustanove neujedinjivosti, da se razlikuju članovi od ne-članova. Sudski je postupak započeo. Osnivački dokument Geheimagentur je stoga ujedno i dokument raspuštanja:

"Trening performansa znači učiti djelovati kao dio otvorenog kolektiva, kao dio kolektiva koji se ne može reprezentirati, koji ne poznaje identitet, program, zajednički proizvod. S obzirom na radikalnu otvorenost da se određeni način zajednički djeluje, a da se ne popusti prisili da se zajedništvo prikazuje i zastupa te prema tome definira preko sankcija i isključivanja, to je ono političko performansa, to je *open source* politika. Drage agentice i agenti – prozivamo vas: zaštitite agenciju! Ona je u opasnosti. Svaki put kad je se ispituje što jest, što može, gdje pripada, tko zapravo čini agenciju, funkcionira li, donosi li kome što, što smjera, tko sudjeluje, a tko ne, ona trpi štetu kao politički performans. Naš problem nije u tome što nije pouzdano tko je i što je agencija, već u tome što u trenutku previše njih pokušava u njoj naći odgovor o kojem će ovisiti njihovo djelovanje, u kojemu traže sigurnost s kojom će uspostaviti račun i to uvijek nanovo.
Jedno je jasno: Krajnje je vrijeme za bijeg. Agencija zaranja, ona nestaje, postaje nevidljivom, postaje tajnom agencijom (Geheimagentur). No je li to kraj? Pa znate kako je to s tajnim organizacijama – hijerarhijske strukture su opasnost. Što automomnije djeluju pojedine ćelije, to bolje. Međusobno razumijevanje mora se nanovo pronaći. Agentice i agenti– prepušteni ste sebi, ali niste sami! Stoga upute za trening glase: Pošaljite obavijesti drugim ćelijama! Primajte obavijesti od drugih ćelija."

Put vodi u podzemlje. *Geheimagentur* nije grupa koja se suprotstavlja teoriji, analizi i programatici, ona radije uopće nije grupa. Ili pak: raštrkani, otvoreni kolektiv čija su teorija i program tako tajni da nitko ne poznaje sve dijelove.

III. Istraživati ekonomiju pažnje

"Pošaljite obavijesti drugim ćelijama! Primajte obavijesti od drugih ćelija!" – ova posljednja uputa za trening stavljena je u promet u priredbi u hamburškom kazalištu pod nazivom "poštovanje: dati ono što nemamo". Od honorara su kupljene ulaznice za tu večer i pokrenuti 'lanci poštovanja': sedam osoba (a potom mnogi drugi) dobilo je sljedeće pismo:

"Dragi xy,
nije prošlo nezapaženo da Ti u ekonomijama novca, moći i slave ne teži maksimalizaciji profita. Naprotiv, Tvoja se igra odlikuje zaobilaženjima, odbijanjima i rasipnošću. To je ljepo. Tvoje subverzivne prakse i geriljske taktike, Tvoj stil otpora uvijek iznova pobuđuju nadu.
- poštovanje -

Na posebnu preporukomu xy-a odat će ti se počast kao obećavajućem suborcu. Ovo osobno odavanje počasti dogodit će se u kazalištu dana x.x. Osim toga organizacijski komitet očekuje Tvoj prijedlog: Koga preporučaš kao obećavajuću suborkinju, odnosno obećavajućeg suborca? Kome treba zajedno s tobom odati počast?
S tajnim pozdravom
Geheimagentur"

Tada je *Geheimagentur* intervjuirala sve "poštovanja vrijedne osobe" te ih pitala o razlozima njihova prijedloga za svakog sljedećeg počasnog gosta. Tako su nastale videolaude koje su i prezentirane iste večeri. Uvodno je *Geheimagentur* u Velikoj dvorani kazališta objavila najnovije spoznaje:

"Onaj tko se hoće etablirati u društvu spektakla, mora svoj rad povezati s nekim imenom i inzistirati na važnosti ove veze. Kultura i politička kultura su tako organizirane da se pažnja i poštovanje pretvaraju u socijalni kapital: Onaj tko je jednom svrnuo pažnju na sebe, ima dobre šanse da će ga se opet, a onda opet i onda nekada ničim izazvano držati važnim. I ova akumulacija dolazi s oskudicom: i ovaj je kapitalizam krajnje odvratan.
Kakve šanse tu ima otvoreni kolektiv? Koji kazališni resursi stoje na raspolaganju jednom otvorenom kolektivu? Je li moguće tako preokrenuti reprezentacijski prostor kazališta da nadalje stvara i dijeli pažnju, umjesto da je smanjuje i akumulira?"

Iako su *Geheimagentur* i "poštovanje" nastali najprije kao reakcija na interno nasilje ljevičarskih kolektiva, sada se ispostavilo da je struktura *Geheimagentur* prikladna i kao alat za obradu one ekonomije pažnje u koju stupa onaj tko kao umjetnik 'stvara ime'. Ne samo da se "poštovanje" samo usmjerilo protiv nedostatka pažnje. Anonimnost *Geheimagentur* morala se susresti s daljnjim problemom: čim umjetničkim akcijama uspije da večeras broju ljudi otvore područje djelovanja, postavlja se pitanje tko akumulira kulturni kapital koji je privredio ovaj kolektiv. Odgovor je jasan: umjetnik ili grupa koji/koja potpisuje akciju – slično poduzeću – grabi i kulturni kapital. Upravo ovim mehanizmom 'politička' umjetnost performansa može se etablirati na umjetničkom tržištu. Anonimnost *Geheimagentur* iz ovih se razloga približava nekoj vrsti socijalizacije: svi, koji u bilo kojem obliku sudjeluju u nekoj akciji *Geheimagentur* – pa i kao gledatelji – imaju pravo i mogućnost da ukažu na svoje su-autorstvo. Dok je u tijeku akcije 'zabranjeno' javno se upriziriti kao 'kreativni voda' cjeline, u načelu je svima dopušteno da u prijedlozima i najtežajima sve akcije *Geheimagentur* reklamiraju u svoje svrhe te koriste odgovarajući kulturni kapital.

Čuda iz Bochuma

Pepeo pepelu

IV. Definalizirane taktike: tražiti afirmaciju

"Otvorenom kolektivu dati prostora za ulančavanje" ili "zatečene resurse koristiti za uvečavanje, a ne za oskudijevanje" – za *Geheimagentur* razlika teorije i prakse mijenja se u kontinuum taktika. Taktika koje ne slijede nikakav jasan cilj, točnije: taktika koje uvijek i sam cilje čine sredstvom. Kako izgleda istraživanje u polju definaliziranih taktika?

Čini se da je najbolji moment priredbe "poštovanje: dati i ono šro nemamo" u otvaranju pisma: Ono što se u njemu može pročitati je u određenom smislu previše ljepo da bi bilo istinito. Čini se šalom ili fikcijom, no ipak se potom pokaže stvarnim događajem. Ne može se više raditi samo o tome da se negiraju postojeći loši uvjeti, već istodobno i povrh toga o tome da se otvori mjesto nastajanju novih stvarnosti. U centru Frankfurta, pod tornjevima Deutsche Bank, stoji transporter novca, pred kojim piše:

! Novac gratis ! Bank of Burning Money ! Novac gratis !
Za korištenje njenih usluga Bank of Burning Money svakom korisniku daje jednu pravu novčanicu! Postanite kljientom: spalite novčanicu u našoj mobilnoj spalionici novca!

Bank of Burning Money je ulična verzija "Pepela pepelu", a ona drži svoje obećanje: Novac je pravi, i zaista je gratis. U centru ekonomije i potrošnje prolaznici se koriste svojim pravom na raspnost. Doduše, upravitelj Deutsche Bank je upravo proglasio novi rekord u prometu i istodobno veliko smanjivanje radnih mjesta. Nisu samo u Frankfurtu bili ljuti – iznenada se činilo da Bank of Burning Money ne 'traži više afirmaciju', već stoviše da slijedi figuru kritičke pretjerane afirmacije.

(Figura kritičke pretjerane afirmacije: taktika raširena prije svega knjigom Priručnik komunkacijske gerile, a koja počiva na jasnom upozorenju na društvo spektakla. Brojne akcije su otada zavrtile postojeće društvene prilike u formi nevidljivoga kazališta. Na ovaj se način pokatkad može raskrinkati autoritete koji su jo uvijek spremni podupirjeti ovu do apsurda dotjeranu ekstrapolaciju stvarnosti; to je primjerice uspjelo WTO-kamuflaži grupe YES MEN. Ponekad se moglo potaknuti i javne iritacije, kao na primjer u slučaju grupe Urbane Panik kojoj je uspjelo na više sati 'zamijeniti' službu sigurnosti na hamburškom glavnom kolodvoru, dakle nadomjestiti je sigurnosnim trupama koje su sami postavili, a koje su kontrolirale konzumiraju li prolaznici dovoljno da bi 'legitimirali' svoj boravak na kolodvoru.)

U slučaju Bank of Burning Money pitanje je glasilo: kako figuru kritičke pretjerane afirmacije učiniti propusnom za jedan uistinu afirmativni moment? Čini se da ovdje valja prije svega tražiti strategije ovlaštenja: Ovlašćuje li nastajuća alternativna stvarnost samo glavne pokretače, hoće reći, ovlašćuje li oni u prvom redu sami sebe? Ili ona ovlašćuje također i u prvom redu sudionike koji ne sudjeluju'? I ne znači li to također da treba izbjegavati bitne informacijske nesrazmjere između izvoditelja i sudionika, prije svega informacijski nesrazmjer u korist prvih?

Taktika 'traženja afirmacije' brusi se u ophođenju s pitanjem o ovlaštenju – i to ne samo u političkom, već i u estetskom pogledu. Ona ideju nevidljivog kazališta (a time ujedno i estetiku građanskoga teatra) postavlja na noge: obje su forme u načelu fiktivne, no pritom ipak pokušavaju, pa makar i prolazeći začudnosti svih vrsta, djelovati što je moguće stvarnije, odnosno autentičnije. *Geheimagentur* postupa upravo suprotno i daje se u potragu za akcijama koje djeluju poput fikcija, no onda ipak – začudno – prolaze stvarnosni ispit.

V. "Onaj tko ne vjeruje u čuda, nije realist."

U radu "Die Wunder von Bochum (Čuda iz Bohuma)" ova je potraga postala performansom. Jer ono što se čini fiktivnim a ipak je realno, nije li to čudo? U ljeto 2005. *Geheimagentur* je u centru Bochuma otvorila "postaju za zaprimanje čuda" te time proizvela nešto što se činilo fiktivnim a ipak je bilo realno.

U istraživačkoj tradiciji potrage za čudima ne radi se nikako samo o čudima u religijskom smislu. U ranom novom vijeku kao čuda su vrijedili i neobični objekti, na primjer kamenje s magnetskim silama, životne forme koje su postojale s onu stranu važećih pravila ili rani električni uređaji. Već je Aristotel označio 'čuda' kao uzrok svake filozofije. Čudo stoji i na početku novinarstva.

Već je u uvodu *Geheimagentur* ukazala na tri omiljena čuda za kojima treba pojačano tragati: kao prvo, čudo Davida i Goljijata, dakle, izenađujuća pobjeda slaboga nad daleko nadmoćnim protivnikom. U Bochumu su se s ovim čudom susreli više puta, bilo u obliku klasičnog nogometnog čuda, u obliku borbe protiv komercijalizacije javnoga prostora ili pak u obliku 7-dnevnog divljeg štrajka radnika bohumeskog Opela protiv koncerna General Motors i sindikata.

Kao drugo: čudo oslobođenja iz naoko bezizlaznih situacija. Uistinu, u tih 21 dan našli su mnoge ljude čija se potraga za čudima može shvatiti kao pokušaj izlaska iz neke nepodnošljive situacije: čovjek koji je čitav svoj život posvetio pripremama jedne jedine savršene plesne večeri.

Kao treće, *Geheimagentur* je težila čudima umnožavanja darivanjem: "dati ono što nemamo". Tijekom potrage je postalo jasno da umnožavanje darivanjem općenito odgovara logici čuda. Tisak je uvijek iznova pitao hoće li i kako provjeriti istinitost čuda koja su im ispričana. Istina, ili preciznije rečeno očevidnost nekog čuda ne mjeri se time može li se ono preslikati u reprezentaciju njemu činjeicama, dakle, prepričava li pripovijest o nekom čudesnom događaju prošla zbivanja uistinu istinito. To ne znači da se čudo reducira na anegdotu čija bi istina i stvarnost bili posve irelevantni. Očevidnost čuda nije vrlo ovisi o trenutku njegove predaje. Mogli bismo reći: čudo nije prethodni događaj koji postoji neovisno o ovom trenutku njegova priopćenja. To znači da se priopćavanjem iznova stvara, da se umnožava. A to opet znači: čudo rijetko dolazi samo.

Novalis je rekao da čuda nastaju kad se susretnu dvije nevjerojatnosti. Ovo je važna uputa s obzirom na paradoksalnu logiku potrage za čudima: potraga za čudima počinje time da same sebe učinimo što nevjerojatnijima. No povrh toga vrijedi sljedeće: što je vjerojatnije da ćemo naći čudo, to je ujedno nevjerojatnije. A u ovoj figuri preokreta leži trik koji vodi neočekivanom umnožavanju čudesnoga.

"Sebe učiniti nevjerojatnim" – upravo ovo može da znači kao politiku potrage za čudima. Čudo nije samo čudo kojemu se jedino možemo nadati, dok se inače moramo pomiriti s prilikama. Kad je nevjerojatno i postaje sve nevjerojatnije da se politički razvoj okreće boljemu, tada potraga za čudima pokušava prodrijeti u logiku nevjerojatnoga, pronaći, hraniti i međusobno povezati polja nevjerojatnosti.